

зріс на 31 млрд дол., а імпорт – 69,3 млрд дол. Південнокорейський бізнес охоче вкладає кошти в держави регіону, роблячи Південно-східну Азію третім за значенням (після США і Китаю) напрямком закордонного інвестування Республіки Корея.

В 2018 році обсяг двосторонньої торгівлі між Індією і АСЕАН зріс майже на 108% починаючи з 2009 року, експорт з 2009 року збільшився на 24,1 млрд дол., а імпорт – на 17,7 млрд дол. У 2018 р. обсяг ПІІ становив 1,5 млрд дол. В цілому, варто відмітити, що прямі іноземні інвестиції не відрізняються стабільністю, так у 2016 році було зафіксовано -198 млн дол., а у 2011 році рекордні - 2,1 млрд дол. Австралія і Нова Зеландія є для АСЕАН шостими за значимістю торговими партнерами та їх частка у загальному обсязі торгівлі дорівнює 1,35%. У 2018 році сукупний обсяг торгівлі становив 76,5 млрд дол. Прямі іноземні інвестиції з Австралії у 2018 році становили 1,2 млрд дол., а інвестиції з Нової Зеландії були від’ємними та становили -222,97 млн дол. Було визначено, що пік інвестування з цих країн до країн АСЕАН приходиться на 2011 р. та 2014 р., коли обсяги інвестування склали 4,8 млрд дол. та 4,5 млрд дол. відповідно.

Було доведено, що для АСЕАН ефект створення торгівлі досягається в рамках практично всіх угод з партнерами по діалогу. Найбільший ефект для АСЕАН представляють угоди з Китаєм і Індією. Ефект створення інвестицій досягається в рамках всіх п'яти угод, підписаних АСЕАН. Їх функціонування розцінюється як перший етап майбутнього Східноазійського економічного співтовариства в рамках РВЕР, концепція якого активно просувається Китаєм, який прагне зміцнити економічні та політичні позиції в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.

Модель АСЕАН+3 передбачає створення Східноазійської зони вільної торгівлі в складі 10 держав АСЕАН, Японії, Китаю і Республіки Корея. Модель АСЕАН+6 передбачає підписання угоди про зближення економічного співробітництва в Східній Азії з метою створення зони вільної торгівлі серед 16 держав: АСЕАН+3, Індія, Австралія та Нова Зеландія. Спочатку моделі АСЕАН+3 і АСЕАН+6 вважалися альтернативними, але згодом вони були визнані взаємодоповнюючими і поступово розширюють членський склад (тобто перехід від АСЕАН+1 до АСЕАН+3 і до АСЕАН+6). Моделі АСЕАН+3 і АСЕАН+6 еволюціонували в проект Угоди щодо регіонального комплексного економічному партнерстві – РВЕР.

На сьогоднішній день, потенціал діалогів АСЕАН+3 та АСЕАН+6 розкритий ще не повністю, адже не було підписано договорів між країнами, які не є членами АСЕАН. Зокрема, у 2019 році Індія відмовилась підписувати угоду через побоювання з приводу збільшення ролі Китаю у регіоні. Однак, якщо у майбутньому ці проекти будуть реалізовані, то тоді це буде найбільша зона вільної торгівлі у світі, яка позитивно вплине на обсяги торгівлі та інвестування.

Список використаних джерел

1. History and Evolution of ASEAN. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adbi.org/files/2013.04.25.wp419.architecture.asean.free.trade.agreements.pdf>.
2. ASEAN Statistical Year Book 2019 [Електронний ресурс] // ASEANstats. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.aseanstats.org/publication/asyb-2019/>.
3. ASEAN integration report 2019 [Електронний ресурс] // ASEANstats. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://asean.org/storage/2019/11/ASEAN-integration-report-2019.pdf>.
4. ASEAN Plus Three Cooperation Work Plan 2018-2022 // ASEAN.07.08.2017. URL: <https://asean.org/asean-plus-three-cooperation-work-plan-2018-2022/>.
5. East Asia Summit (EAS) [Електронний ресурс] // ASEAN – Режим доступу до ресурсу: <https://asean.org/asean/external-relations/east-asia-summit-eas/>.

Білько І.²⁷

ФІНАНСОВІ ДИСПРОПОРЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ НАФТИ

Розвиток цивілізації у 20-21ст. характеризується стрімким збільшенням споживання енергоресурсів. За оцінками науковців, населення планети вже використало 2/3 всього палива, видобутого людством за час його існування. Такі стрімкі темпи розвитку світового господарства спричинили появу гострих проблем. На перший план виходить проблема ресурсозабезпеченості, зокрема нафтовими ресурсами. З одного боку, сумарні запаси паливних ресурсів ще досить великі і щороку стають відомими нові поклади вуглеводнів. Сучасні технології відкривають доступ до використання нетрадиційних джерел енергії і це свідчить на користь того, що абсолютного дефіциту

²⁷ Учень 11 класу, Печерська гімназія 75.

енергетичних ресурсів на планеті поки що не існує. З іншого боку, спостерігається відносна ресурсна обмеженість, зумовлена можливістю швидкого вичерпання найбільш доступних родовищ, і перехід до розробки складніших, що може спричинити подорожчання енергоносіїв і робить використання більшої частини паливних ресурсів нерентабельним. Енергоємність ВВП країни стає одним з визначальних показників її макроекономічного і науково-технічного розвитку. Метою роботи є визначення дисбалансу між потребами країн у нафті та можливістю їх задоволення за рахунок власних запасів.

Зростання глобальної економіки призводить до підвищення попиту на нафту. До 2000 р. основними споживачами нафти стабільно виступали промислово розвинені країни. На початку третього тисячоліття стрімко збільшується споживання нафти країнами, що розвиваються. Так, починаючи з 2010 р. їх рівень споживання нафти практично дорівнює рівню споживання нафти розвинутих країн (50,1% споживання нафти припадає на розвинуті країни і решта на країни, що розвиваються). Дослідження світового ринку нафти дозволило виділити основні фактори, що впливають на його розвиток.

Таблиця 1

Фактори формування сучасного світового ринку нафти

Класифікація факторів за ознаками	Форма прояву факторів чи впливу на світові нафтові ринки
1.Фактори природнього характеру	а) обсяг природних нафтових покладів; б) географічний розподіл нафтових запасів, нерівномірність у різних регіонах світу; в) природні катаклізми;
2.Фактори техногенного характеру	а) демографічні зміни; б) рівень розвитку науки та технологій, що впливає на розміри, структуру та напрямок розвитку господарства світу; в) техногенні катастрофи;
3.Фактори економічного характеру	а) коливання попиту та пропозиції на нафту; б) темпи розвитку світової економіки та окремих країн (виражене у збільшенні ВВП); в) специфіка встановлення ціни на нафту (якщо у 20 ст. ціну встановлювали переважно нафтові монополії, то зараз переважно використовується система біржових торгів, що має спекулянтний характер); г) ціна на нафту традиційно виражена в доларах США і відповідно прив'язана до її коливання та стану розвитку економіки США;
4. Фактори геополітичного характеру	а) політика держав-основних експортерів нафти; б) політика держав-основних імпортерів нафти; в) вплив на нафтовий ринок діяльності енергетичних організацій; г) військові конфлікти;
5.Фактор невідповідності	основні поклади нафти зосереджені не в країнах, які мають основний промисловий потенціал світу, а зовсім в іншій за рівнем економічного розвитку групі країн (які і виступають світовими експортерами нафти) (виключення – США, Канада, Китай);
6. Фактор монополізації	вплив на кон'юнктуру нафтового ринку найбільших нафтогазових БНП, які займають домінуюче положення та контролюють видобуток та подальший перерозподіл даного виду енергетичних ресурсів;
7. Фактори іноваційного характеру	пов'язані з розвитком альтернативних джерел енергії, в першу чергу тих які відносяться до відновлювальних джерел (енергія сонця, вітру, хвиль тощо).

Джерело: складено автором.

У 2019 р. частка країн Близького Сходу у світових нафтових запасах становила 48,3% (810,7 млрд.барелів); країн Південної та Центральної Америки 18,8% (330,2 млрд.барелів); відповідні показники для країн Північної Америки – 13,7 та 235,2; для країн Європи та Євразії – 9,2 та 154,8; для країн Африки – 7,2 та 129,2; для країн АТР – 2,8 % та 42,7 млрд.барелів. Найбільша частка світових нафтових запасів належить Венесуелі – 17,5 % (300,3 млрд. барелів) та Саудівській Аравії – 17,2 % (297,1 млрд. барелів). Частка країн ОПЕК становить 71,6% від загального обсягу (1217 млрд. барелів), причому основна їх частина знаходиться на Близькому Сході, в розмірі близько 66% [1, 2].

Одним з найважливіших показників, що характеризують світові запаси нафти, є коефіцієнт R/P (reserves-to-production), який являє собою відношення промислових запасів нафти до обсягу її добутку. Коефіцієнт показує на скільки років вистачить запасів нафти за існуючих темпах її видобутку. За даними 2018 р. світовий показник коефіцієнту R/P склав 52,5 років. В цілому для країн ОПЕК він становить 91,1; для країн ОЕСР – 30,3; а для країн ЕС – всього 11,2. Росії за коефіцієнтом R/P вистачить власних запасів нафти на 22,1 роки, США – на 11,4 р.

Світовий видобуток нафти у 2019 р. склав більше 90 млн. бар./добу.

Проаналізуємо обсяги видобутку нафти в країнах-лідерах з видобутку. На кінець 1919 року – початок 2020 року США були найбільшою нафтовидобувною країною у світі – виробництво становило 15,8% від світового показника. Друге місце посіла Росія з часткою 13,5%, третє – Саудівська Аравія (відповідно 12,1%). Далі йдуть Канада (5,7%), Ірак (5,6%), Китай (4,8%), ОАЕ (4,4%), Бразилія (3,8%), Кувейт (3,5%), Іран (2,5%).

Зупинімося на аналізі основних країн-споживачів нафти у світі. США, завдяки розмірам своєї економіки, є основним споживачем нафти у світі. Навіть враховуючи сланцеву революцію у США видобувають майже 16% від світового видобутку нафти, в той час як споживають майже 20%. На другому місці знаходиться Китай (14,3%), на третьому – Індія (4,9%). Японія (3,9%) посідає четверте

місце, далі йдуть Росія (3,4%), Південна Корея (2,7%), Канада (2,6%), Бразилія (2,4%), Німеччина (2,3%), Саудівська Аравія (2,1%) тощо.

Тепер розглянемо співвідношення видобутку та споживання нафти у світі за окремими групами країн. На їх основі ми отримуємо уяву про можливості країн щодо самозабезпечення нафтових потреб своїх економік та про потреби окремих країн у її імпорті. Так, Північна Америка мала видобуток нафти на рівні 15-18 млн. бар./добу, а споживання – на практично постійному рівні у 23 млн. бар./добу, тобто з перевищенням в 5-8 млн. бар./добу. Дані стосовно основних споживачів нафти у світі повністю пояснюють цю ситуацію. Частка Північної Америки у світовому видобутку нафти – 20,5%, а світовому споживанні – 24,3%. Країни Південної та Центральної Америки мають приблизно однаковий рівень видобутку та споживання – до 6-7 млн. бар./добу, їх частка у світовому видобутку нафти – 2,3%, у світовому споживанні – 7,8%.

Європа та Азія (за виключенням окремих азійських країн, які входять в іншу групу) мають тенденцію до перевищення споживання над виробництвом на 2-3 млн. бар./добу (відповідно середній рівень видобутку на рівні 17 млн. бар./добу та споживання 19 млн. бар./добу). Їх частка у виробництві 19,8% і 20,4% у споживанні нафти.

Країни Близького Сходу, що входять до ОПЕК, є експортноорієнтованими за даним видом ресурсу і набагато більше видобувають нафти (до 28-30 млн. бар./добу), ніж споживають (фактично у десятки разів менше, а саме 2-3 млн. бар./добу). Частка ОПЕК – 41,0% у світовому виробництві нафти. У країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону наявна інша тенденція – вони володіють дуже обмеженими запасами нафти, відповідно недостатньо видобувають нафти для своїх потреб (у середньому до 9 млн. бар./добу), але набагато більше споживають через потреби своїх економік (на рівні 30 млн. бар./добу).

Країни ОЕСР, що швидко виснажують власні запаси нафти, стають все більш залежними від її імпорту та від зовнішніх умов її постачання. Посилюються складні суперечності між країнами ОЕСР і країнами – основними експортерами нафти, які отримують все більший вплив на розподіл світового нафтового запасу. Конкуренція за нафтові ресурси посилюється за рахунок поповнення кількості країн – найбільших імпортерів нафти (серед розвинутих країн) такими країнами як КНР, Індія, Бразилія тощо, ринки яких стрімко розвиваються останніми десятиліттями і які повинні забезпечувати відповідні енергетичні потреби своїх економік за рахунок імпорту. Крім того, специфіка нафти як стратегічного продукту також полягає в тому, що вона нерідко є предметом військових конфліктів, торговельних війн між державами за володіння та контролювання нафтових родовищ і шляхів транспортування нафти.

Список використаних джерел

1. BP Statistical Review of World Energy 2019-2020 / BP Global - Режим доступу: <http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/energy-economics/statistical-review-2019-2020>
2. International Energy Agency. - Режим доступу: <http://www.iea.org/subjectqueries/index.asp>.
3. OPEC Annual Statistical Bulletin 2019 / OPEC - Режим доступу: http://www.opec.org/opec_web/static_files_project
4. Офіційний сайт статистики ЮНКТАД - Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders>
5. Добыча нефти в мире в 2019 гг. Страны лидеры по добыче нефти - Режим доступу: <http://promvest.info/ru/otrasli-i-predpriyatiya/dobyicha-nefti-v-mire->
6. Запасы, производство и потребление нефти по странам мира / EREPORT.RU - Режим доступу: <http://www.ereport.ru/articles/commod/oilcount.htm>.

Кропова А.С.²⁸

СВІТОВІ АГЛОМЕРАЦІЙНІ КЛАСТЕРИ: ПРИКЛАД МІСТА БАНГАЛОР

Приплив прямих іноземних інвестицій відбувається вкрай нерівномірно. Одні регіони мають чималі вкладення у різного роду сфери, у той час як інші взагалі не мають вкладень, тобто існує стійка тенденція з приводу концентрації ПІІ у певних регіонах, що спричинено економічною привабливістю для діяльності БНП [1]. Це спричиняє створенню просторових агломерацій, у межах яких виникає так звана економіка агломерацій, яка у подальшому сприятиме зростанню кластерів [2]. Одна із сучасних гіпотез теорії міжнародного бізнесу полягає в тому, що у майбутньому не країни

²⁸ Студентка 1-го курсу магістратури спеціальності «міжнародні фінанси та інвестиції», Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.